

**DRAMA EN THEATER
EEN BIBLIOGRAFIE VOOR NOORD- EN ZUID-NEDERLAND**

Annick POPPE

Afllevering 10

1. WETENSCHAPPELIJKE TEKSTEN

a. boeken

DE VISSCHER (Jacques), *Het geperverteerde verlangen. Ethiek en metafysiek in Shakespeares Macbeth*, Leuven/Amersfoort, Acco, 1988, 144 p. (ISBN 90-334-1860-6)

De moraalfilosoof J. De Visscher schreef een hermeneutisch essay over moord op basis van Shakespeares *Macbeth*. In het eerste deel, "De anatomie van een moord", ontleedt hij de existentiële situatie waarin Macbeth zich bevindt, gaat hij nader in op de morele deliberaties die de moord op Duncan voorafgaan en formuleert hij bedenkingen bij de uitvoering van de daad en de gevolgen ervan. De hybris van Macbeth staat centraal in het tweede deel, waarin nagegaan wordt hoe zijn optreden de ordening aller dingen uitdaagt en tot mislukken gedoemd is.

HOUTMAN (Dirkje) en STEIJN (Robert) [red.], *Nederlands Theaterboek*, Nr. 37: 1987-88, 177 p. (ISBN 90-70892-12-X) (*Toneel Teatraal*, 109 (1988), nr. 8).

HÜSKEN (W.N.M.), *Noyt meerder vreucht. Compositie en structuur van het komisch toneel in de Nederlanden voor de Renaissance*, Deventer, Sub Rosa, 1987, 308 p.

Zie bespreking.

LEEK (Robert H.), *Shakespeare in Nederland: kroniek van vier eeuwen Shakespeare in Nederlandse vertalingen en op het Nederlands toneel*, Zutphen, De Walburg Pers, 1988, 419 p. (ISBN 90-6011-576-7).

LIGHTHART (Pieter), *Toneelbeleid in Nederland vanaf 1950: subsidiëring en advisering*, Amsterdam, Boekmanstichting, 1988, 141 p. (ISBN 90-650-022-0).

RUTTEN (André), *Haagse Comedie 40 jaar*, Den Haag, Haagse Comedie, 1987, 148 p. (90-72287-01-0).

b. bijdragen in tijdschriften, jaarboeken en verzamelwerken

BRADLEY (Marshall Carl), "Nietzsche's Critique of Pure Reason: With a Nietzschean Critique of Parsifal", *Neophilologues*, 72(1988) nr. 3, pp. 394-403.

Het streven naar zelfkennis is een van de centrale motieven in het werk van Nietzsche. Vanuit dit standpunt formuleerde hij zijn kritiek op *Parsifal*. Wagner zag de natuur als een

tegenstander die overwonnen moet worden: Parsifal probeert aan de wereld te ontsnappen. Nietzsche's integendeel was van mening dat de tragische held zich in het aardse dient onder te dompelen.

BRANDT (Maarten), "Is de tijd al rijp voor dit meesterwerk? De diepte-psychologie van Dallapiccola's *Ulysse*", *Mens en Melodie*, 43(1988), nr. 10, pp. 445-453.

In *Ulysse* (1968), het levenswerk van Luigi Dallapiccola, heeft het doorstane leed Odysseus' geloof in de mensheid aangetast. De Italiaanse componist tekent de nooit eindigende strijd van een mens die naar bevrijding streeft in een kosmisch perspectief. Het libretto bevat citaten van de groten uit de wereldliteratuur; in de partituur worden elementen uit de totale muziekgeschiedenis verwerkt.

CORSMIT (Ward), "Michiel De Swaen, een dichter uit Duinkerke", *Jaarboek 10 Zanekin*, 1988, pp. 19-28.

Michiel De Swaen (1654-1707) schreef talrijke religieuze en wereldse toneelstukken. Zijn meesterwerk *De Menschwordingh* bevat reminiscenties aan Vondels *Lucifer*. Talrijke spreuken zijn geïnspireerd door de H. Schrift, maar De Swaen laste ook volkse zegswijzen in. Hij voelde zich innig betrokken bij het gebeuren: hij beschrijft scènes uit het leven van Christus vanuit het standpunt van een toeschouwer.

DECUYPERE (P.), "Gentse komedianten in Kortrijk", *De Leiegouw*, 30(1988), nr. 3, pp. 233-237.

Een Gents toneelgezelschap was einde 1792 verplicht meerdere aanvragen in te dienen bij het Kortrijkse schepencollege vooraleer de toestemming verkregen werd om enkele opvoeringen in de Lakenhalle te verzorgen. De aanvankelijke weigeringen zijn te verklaren door de onzekere toestand kort na de Brabantse Omwenteling: gevreesd werd voor volksoproer.

DE VOS (Jozef), "Tovenaar Tanghe", *Ons Erfdeel*, 31(1988), nr. 4, pp. 513-517.

Regisseur Dirk Tanghe voelt zich sterk aangetrokken door de magie van het spel: elke voorstelling is een betoverend mooi visueel spektakel. De erg natuurlijke dictie van de acteurs wekt een indruk van authenticiteit; ook muziek en kostuums bepalen mee de sfeer. Zijn voorkeur gaat uit naar de Griekse tragici en Shakespeare.

ERIKSEN (Roy T.), "Extant and Choice Italian: Possible Italian Echoes in "Julius Caesar" and Sonnet 78", *English Studies*, 69(1988), nr. 3, pp. 224-237.

Enkele scènes uit *Julius Caesar* lijken geïnspireerd door Tasso's *La Gerusalemme liberata* (1581). Shakespeare las dit werk vermoedelijk in 1599, enkele jaren vóór de Engelse vertaling verscheen. Vermoedelijk kende hij beter Italiaans dan men tot op heden aannam.

"Van feesten en festivals", *Etcetera*, 6(1988), nr. 23, pp. 34-57.

Theaterfestivals zijn in: aan dit thema wijdde Etcetera enkele bijdragen. Luk van den Dries speurt naar oorsprong en evolutie van de festivalformule. Daarna volgen beschouwingen bij het Nederlands Theater Festival (Marianne Van Kerkhoven), Het Kaaitheater (Wim

Van Gansbeke), De Beweeging (Alexander Baervoets), de Signaalprijs voor jeugdtheater (Klaas Tindemans), festivals in Berlijn (Luk van den Dries) en het festival van Avignon (Alex Mallems).

FERGUSON (Marijke), "Shakespeare en muziek", *Mens en Melodie*, 43(1988), nr. 10, pp. 590-596.

De muziek speelt een belangrijke rol in de stukken van Shakespeare, cf. *Richard II*, *Twelfth Night* en *The Merchant of Venice*. De manier waarop de personages de muziek ervaren, zegt iets over hun wereldbeeld. Shakespeare was bovendien op de hoogte van de technische mogelijkheden van uiteenlopende instrumenten.

KASANDER (John), "Nakaarten over Tristan. Oorspronkelijke "Don Carlos" blijft een keus uit al te overvloedig materiaal", *Mens en Melodie*, 42(1987), pp. 532-539.

Authenticiteit in de opera houdt in dat het oorspronkelijke dramatisch concept, ontstaan door samenwerking tussen componist en librettist, intact moet worden gelaten. De muziek staat centraal. Nog al te vaak wordt geen rekening gehouden met de tempi uit de ontstaans-tijd. Decor, kostuums en regie mogen de aandacht niet naar zich toehalen. Vertalingen zijn uit den boze.

KAUFMANN (Ulrich), "Motzek-Wozzek. Jürgen Gross im Dialog mit Georg Büchner", *Germanistische Mitteilungen*, 1988, nr. 28, pp. 39-43.

Het *deutsche Schauspiel Motzek* van Jürgen Gross verwijst naar Georg Büchners *Woyzeck*. In dit epische drama levert Gross kritiek op de geschiedenis van zijn land via het levensverhaal van een in 1916 geboren Duitser, een gewillig werktuig in de handen van machthebbers van verschillende signatuur.

LOWYCK (Anton); "Nederlandstalige schrijvers in Belle, Westhoek van de Nederlanden-in-Frankrijk", *Jaarboek 10 Zannekin*, 1988, pp. 29-76.

Belle telde heel wat Nederlandstalige auteurs; enkelen daarvan waagden zich aan het toneel. In de zeventiende eeuw schreef Abraham de Koning spelen van sinne en bijbelse treurspelen. Een vertaling in handschrift van *De barbier van Sevilla* dateert uit 1820. De priester Desiderius Carnel dichtte in het midden van de negentiende eeuw een aantal religieuze toneelstukken in verzen.

PUGHE (Thomas), "'What Should the Wars Do With These Jigging Fools?': The Poets in Shakespeare's *Julius Caesar*", *English Studies*, 69(1988), nr. 4, pp. 313-322.

Het conflict tussen rede en gevoel ligt aan de basis van *Julius Caesar*. De hoofdpersonages zijn verwickeld in een politieke strijd: Brutus en Caesar proberen elk gevoel te onderdrukken, Marcus Antonius misbruikt de gevoelens om aan de macht te komen. Twee dichters en enkele andere bijfiguren leveren impliciet kritiek op hen door plaats in te ruimen voor verbeelding, emotie en intuïtie.

PUTSEYS (Johan), "Dansend geschiedenis schrijven ... en niemand die het merkt", *Kultuurleven*, 54(1987), nr. 6, pp. 494-499.

Muurwerk (1986) van Roxane Huilmand is een confrontatie tussen muur en lichaam.

De danseres exploreert de lichaamstaal op een volstrekt eerlijke wijze; de toeschouwers interpreteren haar beweging door ze te aanschouwen.

PUTSEYS (Johan), "Dansend geschiedenis schrijven ... en niemand die het merkt. Roxane Huilmand revisited", *Kultuurleven*, 55(1988), nr. 6, pp. 499-503.

Tanz mit Männer, de jongste produktie van Roxane Huilmand, kwam erg controversieel over. De danseres en vijf dansers sluiten voorbijgaande allianties, cirkelen rond elkaar, raken elkaar aan, proberen danspassen uit, elk in hun stijl, tot ze uitgeput neervallen. Structuren als beeld van de moderne chaos?

SERGOORIS (Günter), "Opera in Vlaanderen: a never ending story", *Etcetera*, 6(1988), nr. 23, pp. 2-4.

De Vlaamse Operastichting staat voor een enorme taak. De produktiemodaliteiten moeten worden gewijzigd en men dient te zoeken naar stukken op maat van het gezelschap. Compositieopdrachten zijn noodzakelijk.

STEIJN (Robert), "Over meisjes, jongens, Aids en de angst voor de dood. De betekenis van het huidige theater", *Toneel Teatraal*, 109(1988), nr. 8, pp. 48-51.

De toeschouwer heeft geen houvast meer: hij moet zelf een inhoud geven aan wat hij te zien krijgt, de voorstelling inpassen in zijn wereldbeeld. De taak van de criticus wint op die manier aan belang. Hij moet de zintuiglijke ervaringen interpreteren, naar betekenissen speuren en zichzelf ter discussie stellen, om zo een brug te slaan tussen theater en werkelijkheid. Voorbeelden van dergelijk woordloos theater zijn *Tanz mit Männer* van Roxane Huilmand, *Oefenen in wegzijn* van Jan Langedijk en *Anima* van Daniel Larrieu.

THIELEMANS (Johan), "Peter Sellars: het woord en de daad", *Etcetera*, 6(1988), nr. 23, pp. 20-22.

Inhoudelijk zijn de opera's van Peter Sellars (*Giulio Cesare in Egitto* en *Nixon in China*) vrij zwak en politiek onschadelijk. Zij getuigen echter van een opvallend technisch vakmanschap: ruimte, licht en beweging worden op een inventieve manier gebruikt.

TINDEMANS (Carlos), "Theater en antropologie", *Streven*, 118(1988-1989), nr. 3, pp. 253-264.

Theater weerspiegelt niet alleen de sociale realiteit, het oefent er ook een invloed op uit. De handeling doet de toeschouwers op z'n minst voor korte tijd uit de dagelijkse sleur ontsnappen, maar kan eveneens een totaal gewijzigde kijk op de werkelijkheid veroorzaken.

TINDEMANS (Klaas), "Het toneel als een daad. Theater in de jaren zestig", *Kunst & Cultuur*, april 1988, pp. 29-31.

In de jaren zestig gingen theatermakers heftig tekeer tegen de burgerlijke ideologie. Beruchte pioniers van het maatschappijkritisch theater waren het Living Theatre, het Teatro Campesino van Luis Valdez, Grotowski, Bread and Puppet Theatre, Peter Brook en Peter Zadek.

VALKMAN (Otto), "In memoriam de regionale repertoire-gezelschappen", *Toneel Te-*

atraal, 109(1988), nr. 8, pp. 36-39.

De sociale kunstspreiding is mislukt; de bevolking zit in de greep van de massacultuur. De regionale repertoire-gezelschappen, opgericht na de tweede wereldoorlog, verdwijnen of verliezen aan belang. Bestuur en artistieke leiding raakten met elkaar slaags, de plaatselijke notabelen hielden niet van de producties van de jonge theatermakers en de directies van de culturele centra kiezen voor commercieel succes.

VAN DER JAGT (Marijn), "De betekenis van adelaar, pijl, schaar, ridders en prinsesjes. De politiek van Fabre en Forsythe", *Toneel Teatraal*, 109(1988), nr. 8, pp. 41-46.

Peter Sellars' opera *Nixon in China* haalt de politiek in de opera, maar maakt de opera niet politiek, Jan Fabre en William Forsythe doen het tegenovergestelde. Zij stellen het medium theater ter discussie door thema's uit het genre zelf te gebruiken. Meer dan op de geschiedenis concentreren zij zich op het materiaal. Fabre reduceert zijn materiaal tot het absolute minimum, Forsythe zoekt naar steeds nieuwe combinaties.

VAN DER LEEUW (Roel), "Glyndebourne Festival bloeit als nooit tevoren", *Mens en Melodie*, 43(1988), nr. 11, pp. 675-681.

Het Glyndebourne Festival, dat bestaat sinds 1934, is uitgegroeid tot een toonaangevende gebeurtenis op muzikaal gebied. Aanvankelijk werden in de kleine ruimte vooral opera's van Mozart geësceneerd, maar later kwam ook werk van o.a. Rossini en Monteverdi aan bod. Tegenwoordig worden tevens nieuwe opera's aangedurfd. Voor heel wat jong zang- en dirigertalent was het de springplank naar een internationale carrière.

VANDER VEKEN (Ingrid), "Tien jaar Raamtheater", *Kunst & Cultuur*, maart 1988, pp. 34-35.

Het Nieuw Ensemble Raamtheater ging van start in 1978. Sindsdien bracht dit dynamisch gezelschap, geleid door Walter Tillmans, enkele verrassende producties, die een groot en uiteenlopend publiek bereikten. Klassiekers werden op een onconventionele manier gespeeld, moderne stukken benadert men met een grote inventiviteit.

VERSTOCKT (Katie), "Anne Teresa De Keersmaeker", *Kunst & Cultuur*, juni 1988, pp. 30-31.

A.T. De Keersmaeker ontving in 1987 de pestigieuze Bessie Award. Met haar producties verwierf ze internationale erkenning. Ze wakkerde niet alleen de publieke belangstelling voor hedendaagse dans aan, maar trekt ook andere jonge choreografen in haar spoor mee.

VERPALE (Eriek), "Tsjechow", *Kunst & Cultuur*, november 1988, pp. 31-33. Leven en werk van Tsjechow staan volop in de belangstelling. Het succes van zijn toneelstukken is mede te danken aan de veelheid van interpretaties die ze oproepen? Zijn het komedies of tragedies? Vragen ze een realistische aanpak of niet?

WHITE ALBRECHT (Jane), "Formas y Funciones de Ironia en Cinco Obras de Tirso de Molina", *Neophilologus*, 72(1988), nr. 4, pp. 546-555.

II. DRAMATEKSTEN

a. in boekvorm

AYCKBOURN (Alan), *Droom van een vrouw*, oorspronkelijke titel *Woman in Mind*, vertaald door Peter Hoeksema, Bussum, De Toneelcentrale, 1988, 112 p. (ISBN 90-6315-051-2).

BERNSTEIN (Leonard), *West Side Story*, vertaald door Hans Albert Sleurink, Antwerpen, Dedalus, 1988, 102 p. (ISBN 90-70924-73-0).

BROGT (Janine), *Edward II*, naar Christopher Marlowe, Amsterdam, Toneelgroep Amsterdam, 1987, 45 p.

BUCHNER (Georg), *Woyzeck*, vertaald door Hugo Claus, Antwerpen, Theaterwinkel v.z.w. en Koninklijke Nederlandse Schouwburg, 1988.

CHRISTIAENS (Jan) en TILLEMANS (Walter), *Houten Clara*, Antwerpen, Dadalus, 1988, 80 p. (ISBN 90-70924-72-2).

DE VUYST (Jan), *Alice in Wonderland*, naar Lewis Carroll, Antwerpen, Dedalus, 1988, 103 p. (ISBN 90-70924-59-5).

DURBRIDGE (Francis), *Het laatste glas*, oorspronkelijke titel *Nightcap*, vertaald door Anton Burllet, Antwerpen, Theaterwinkel v.z.w. en Koninklijke Nederlandse Schouwburg, 1988.

Molières Misanthrop, bewerkt door Botho Strauss, vertaald door Myriam Pernath, Antwerpen, Dedalus, 1988, 60 p. (ISBN 90-70924-74-9).

ROOBJEE (Pjeroo), *Het offer is te kort*, Antwerpen, Nioba, 1988, 62 p.

STOPPARD (Tom), *Een woelige overtocht*, oorspronkelijke titel *Rough Crossing*, vertaald door Jos Van Gorp, Antwerpen, Theaterwinkel v.z.w. en Koninklijke Nederlandse Schouwburg, 1988.

VERNE (Jules), *De reis rond de wereld in 80 dagen*, bewerkt door Pavel Kohout, Antwerpen, Dedalus, 1988, 80 p. (ISBN 90-70924-61-7).

b. in tijdschriften, jaarboeken en verzamelwerken

DE VOLDER (Eric), "Achilles De Baere", *Etcetera*, 6(1988), nr. 23, pp. 25-32.

ROOBJEE (Pjeroo), "De coureur van Meulebeke (Slotburga Daltonfnacs monoloog uit "Mijnzoetje junior", een toneelstuk)", *Diogenes*, 5(1988), nr. 2, pp. 139-142.